

LINDESNES
KOMMUNE

Bedre Sammen om:

Trygt og godt skolemiljø

Forord

Opplæringsloven sier at alle elever har rett til et trygt og godt skolemiljø, som fremmer helse, trivsel og læring. Skolene i Lindesnes kommune arbeider kontinuerlig for at alle elever skal ha et trygt og godt miljø, og få en utvikling som gagnar dem selv og samfunnet.

Denne handlingsplanen gir skolene i kommunen føringer for hvordan de skal arbeide med å fremme trygge og gode læringsmiljø. Elevene i Lindesnesskolen skal være trygge på at de voksne vil dem vel. Barn og unge i Lindesnesskolen skal bli sett og hørt. Skolene i Lindesnes kommune skal også lære elevene å mestre sitt eget liv og sin egen psykiske helse.

Alle som arbeider på skolen har plikt til å følge med, undersøke, gripe inn, varsle og sette inn tiltak dersom eleven ikke opplever å ha det bra på skolen. Alle elever og foreldre i Lindesnes kommune skal oppleve å bli tatt på alvor når de har en bekymring.

Kanskje er det mest forebyggende tiltaket å skape og sette rammer for et inkluderende læringsmiljø. Vi skal lære elevene å kunne ta vare på seg selv og hverandre. Elevene skal tørre å stå opp for seg selv, tørre å heve sin røst og hjelpe en venn. Alle voksne, både på skolen og hjemme spiller en viktig rolle som guide og rollemodell for barnas sosiale liv. Elevene våre har behov for å følge seg trygge og aksepterte, og når disse grunnleggende behovene møtes, skapes positive fellesskap.

Arbeidet med å opprettholde og videreutvikle trygge og gode skolemiljøer krever helhetlig, langsiktig og systematisk innsats, og deles gjerne inn i tre trappetrinn:

1. Fremme trygt og godt skolemiljø
2. Forebygge mobbing og andre krenkelser
3. Håndtere mobbing og andre krenkelser, altså hvordan skolen fanger opp, stopper og følger opp saker om mobbing og andre krenkelser.

Den inndeling bidrar til at både ansatte og foresatte kan bidra i utviklingen av skolemiljøet.

Kommunalsjef oppvekst, Einar Buø, mars 2023

Innholdsfortegnelse

Forord	1
Innledning.....	4
1. Regelverk og verdigrunnlag	5
Regelverk	5
Menneskerettighetene.....	5
Formålsparagrafen.....	5
Overordnet del av læreplanverket	5
Opplæringsloven kapittel 9A	6
Skoleeiers ansvar.....	6
2. Mål og kjennetegn på et trygt og godt skolemiljø.....	7
3. Definisjoner og begrepsavklaringer	9
Krenkelser	9
Mobbing	9
Elevenes opplevelse er det viktigste,.....	10
4. Helhetlig og systematisk arbeid med skolemiljø.....	11
Basisteamet.....	11
Oppvekstteam.....	12
Fremme trygge og gode skolemiljøer	12
Forebygge mobbing og andre krenkelser.....	13
Håndtere mobbing og andre krenkelser	14
Aktivitetsplikt (§9A-4).....	14
Mer om plikten til å følge med.....	15
Mer om plikten til å gripe inn.....	16
Mer om plikten til å varsle	16
Mer om plikten til å undersøke – systematisk avdekking	17
Mer om plikten til å iverksette tiltak og evaluere.....	19
Skjerpet aktivitetsplikt (§9A-5).....	20

Samtaler – en grunnprosedyre.....	20
5. Barn og unges stemme	23
6. Årshjul for arbeidet med å skape et trygt og godt skolemiljø	25
7. Ressursbank.....	28
Aktivitetsplan (IST).....	28
Dialogmodellen	28
Relasjonskartlegging	28
Sosiogram (Spekter).....	28
Profesjonell observasjon	29
Link til livet (LINK).....	29
Livet og sånn	29
Snakk om mobbing- Blå kors.....	29
Referanseliste	30
Viktige lenker.....	30
Vedlegg 1: Aktivitetsplan m/evaluering	31
Aktivitetsplan – trygt og godt skolemiljø.....	31
Evaluering av aktivitetsplan – trygt og godt skolemiljø	33
Vedlegg 2: Systematisk tilsyn	34
Vedlegg 3: Plan for observasjon	35
Vedlegg 4: Eksempler skjema – Profesjonell observasjon	36
Vedlegg 5: Relasjonskartlegging	39
Vedlegg 6: Kvalitetsbeskrivelse - undersøkelser	41
Vedlegg 7: Sjekkliste - undersøkelser	43
Vedlegg 8: Rutine for arkivering av innmeldte skolemiljø saker	45
Vedlegg 9: Rutiner ved bruk av Spekter	46

Innledning

FNs barnekonvensjon og Opplæringslovens kapittel 9A forteller oss om rettighetene barn og unge har til et skolemiljø uten mobbing og andre krenkelser.

Denne planen er en revisjon av tidligere planer fra de tre kommunene som nå er Lindesnes kommune: Fra Mandal kommune «Plan for trygt og godt skolemiljø», fra Lindesnes og Marnardal kommuner «Jeg trives». Planen er ment å være et redskap for ledelse og ansatte i arbeidet med et trygt og godt skolemiljø.

Skolen plikter å fremme trygge og gode skolemiljø. Alle ansatte på skolen har en aktivitetsplikt, og skolen skal forebygge og håndtere mobbing og andre krenkelser. Vår oppfatning av hva mobbing og krenkelser er og hvordan disse gir seg uttrykk har stor betydning for vårt oppmerksomhetsfelt og forståelse og analyse av skolemiljøet. Dette kan være avgjørende i arbeidet med å forebygge, avdekke og håndtere mobbing.

Fokuset i den nye planen vil være hvordan vi i Lindesnes kommune blir bedre sammen om å skape et trygt og godt skolemiljø for elevene i Lindesnes kommune. Lindesnesskolen har som mål å være uten mobbing og krenkelser. Rektor på skolen skal varsles dersom det mistenkes at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø.

Dersom foresatte eller eleven opplever at skolemiljøet ikke er trygt og godt etter at saken er tatt opp med rektor, kan saken meldes til Statsforvalteren, som vil avgjøre om aktivitetsplikten til skolen etter §§ 9A-4 og 9A-5 er oppfylt.

1. Regelverk og verdigrunnlag

Regelverk

I arbeidet for et trygt og godt skolemiljø er anerkjennelse av barn og unges opplevelse og medvirkning et grunnleggende prinsipp. Barn skal bli tatt på alvor av profesjonelle voksne som tar ansvar for å følge opp saken når de forteller om hvordan de har det. Arbeidet vårt skal understøtte og være i samsvar med barn og unges rettigheter etter barnekonvensjonen og opplæringsloven med forskrifter. Regelverket gjelder for grunnopplæringen i Norge.

Menneskerettighetene

FNs barnekonvensjon gir barn grunnleggende menneskerettigheter og flere av disse er knyttet opp mot utdanning. Oppfyllelsen av rettighetene innebærer at det legges til grunn et barnesentrert perspektiv og at barnets egenverdi og opplevelser anerkjennes. Barnekonvensjonen har fire sentrale prinsipper som har betydning for alle andre artikler i konvensjonen. De fire prinsippene er:

Barns rett til vern mot diskriminering (artikkel 2)

Barnets beste skal være et grunnleggende hensyn (artikkel 3)

Retten til liv og plikten til å sikre utvikling (artikkel 6)

Alle barn har rett til fritt å gi uttrykk for egne synspunkter i alle forhold som vedrører dem selv og skal derfor gis anledning til å bli hørt (artikkel 12).

Formålsparagrafen

Formålsparagrafen opplæringsloven angir verdigrunnlaget for skolen. Et grunnleggende element er at elevene skal få realisert sitt potensiale, til beste for seg selv og andre.

Overordnet del av læreplanverket

Her beskrives verdier som skal prege skolehverdagen i Lindesnes kommune. I vårt arbeid med trygge og gode skolemiljø vil det være viktig å jobbe med følgende punkter fra overordnet del:

Menneskeverdet: Ansatte skal vise omsorg for den enkelte elev. Jobbe for at alle opplever tilhørighet.

Sosial læring: Det skal jobbes med sosial kompetanse, fokus på empati, kommunikasjon, samarbeid og selvhevdelse

Folkehelse/livsmestring: Fremme god psykisk helse, mestre eget liv, håndtere egne tanker følelser, relasjoner.

Elevmedvirkning: Vi skal oppmuntre elevene til å engasjere seg for å fremme trygge og gode skolemiljø.

Skole/hjem: Det vil være til det beste for elevene at samarbeidet preges av god kommunikasjon. Vi ønsker et godt samarbeid med foresatte om skolemiljøet, og er opptatt av at foresatte kan være en ressurs i arbeidet.

Opplæringsloven kapittel 9A

Her gis alle elever en individuell rett til et trygt og godt skolemiljø som fremmer helse, trivsel og læring. Det er elevens subjektive opplevelse som er det avgjørende for om retten er oppfylt. Denne retten gjelder både på skolen og skoleveien/skolebussen. I tilfeller der forhold på fritida gjør at elev ikke har et trygt og godt skolemiljø, kan det være nødvendig å sette inn tiltak på skolen.

Skoleeiers ansvar

Kommuneloven § 25-1 pålegger skoleeier å ha et forsvarlig system, en internkontroll, som sikrer vurderinger av om kravene i regelverket blir oppfylt og nødvendig oppfølging dersom det avdekkes mangler. Lindesnes kommune bruker «Internkontroll Oppvekst» (tidligere «1310») som system for å følge opp forpliktelser etter kommuneloven. Her er det blant annet en rekke gjøremål organisert i årshjul som relaterer seg til arbeidet med skolemiljø, for eksempel utarbeidelse av årlige mål for skolemiljøarbeidet.

2. Mål og kjennetegn på et trygt og godt skolemiljø

Samspill: Eleven trives og lærer

Relasjoner: Eleven har venner og godt forhold til voksne

Trygghet: Eleven har tillit til medelever og voksne, kjenner til og tør å vise følelser

Mål: Ansatte i vår kommune skal arbeide for at alle elever opplever å høre til, være betydningsfulle personer i fellesskapet og ha mulighet til medvirkning.

Ansatte i vår kommune skal:

- Ha kjennskap til gjeldende kapittel 9A og forskrift om ordensreglement, og etterleve disse
- Oppfylle aktivitetsplikten
- Bidra aktivt til samarbeid, respekt, trivsel og medansvar
- Arbeide mot felles praksis

Kjennetegn:

Elever som trives:

- Alle elever har noen å være sammen med.
- Elevene kan ta vare på seg selv.
- Elevene kan ta vare på hverandre.
- Elevene kan ta vare på ting.

God relasjon sett fra elevens side:

- Denne læreren liker og respekterer meg.
- Denne læreren får meg til å tro at jeg kan mestre utfordrende oppgaver. Denne læreren tror jeg alltid omtaler meg positivt.
- Denne læreren vil aldri si noe sånn at jeg føler meg dum. Denne læreren liker og kan faget sitt.
- Denne læreren er interessert i meg og ønsker at jeg skal ha det bra. Denne læreren forteller meg hva jeg er flink til i faget.

**Det grunnleggende spørsmålet alle spør seg i møte med en annen er:
Liker du meg? Er relasjonen dårlig har du som voksen eller leder ansvar for å gjøre noe med det! (Thomas Nordahl)**

God klasseledelse

- Klasseleder tar ansvar for kvaliteten på relasjonen lærer-elev.
- Gode relasjoner kan skapes gjennom smil og positiv anerkjennelse i de mange små møtene en har med elever.
- Klasseleder sikrer god organisering. Det kan en gjøre ved å ha tydelige klasseregler, god struktur på dagen, sikre gode overganger, godt planlagte undervisningstimer hvor det er lite venting.
- Gode undervisningstimer skal ha tydelige mål, varierte oppgaver, og direkte tilbakemeldinger til elevene. Være bevisst på hvordan klasserommet er innredet med pulter, annet utstyr og plassering av elever.

Med denne læreren kan jeg snakke om vanskelige ting. Han snakker om ting som ikke er så lett på en ufarlig måte.

Læringsmiljøsenderet

Fellesskapende didaktikk:

Dette er undervisning som tiltak for gode skolemiljøer. Her fokuseres det på de sosiale prosessene som oppstår i aktiviteter og lek i undervisningstimer og friminutt. Vennskap etableres og opprettholdes. Fellesskapende didaktikk drives av lærerne, og skaper og vedlikeholder klassefellesskap der elevene er trygge og opplever tilhørighet.

Fellesskapende didaktikk retter fokuset mot hvordan mål, metoder og innhold kan samle elevene om undervisningen som det som skaper fellesskapet i klassen. Klasseledelse og relasjonskompetanse står sentralt.

God ledelse av barn i SFO kjennetegnes ved at det er gode rammer, og med god struktur på aktiviteter og godt organiserte aktiviteter.

3. Definisjoner og begrepsavklaringer

Barn skal ikke omtales som barn som mobber eller er mobbeoffer. Vi skal kalle det barn som utsetter andre for mobbing og barn som utsettes for mobbing. Det handler om å rette oppmerksomheten mot handlingene som utføres.

Krenkelser

Krenkelser er ord eller handlinger som barn eller unge opplever krenker deres verdighet og integritet, eller som gjør at de opplever utrygghet, ubehag eller at de blir ekskludert fra et fellesskap. Både barn, unge og voksne kan krenke. Det kan være fysiske krenkelser som dytting, slag eller sparring. Krenkelsene kan også være verbale i form av trusler eller negative kommentarer. Indirekte krenkelse kan være å bli utsatt for en eller annen ekskluderende handling. Krenkelser kan også være **digitale**. Denne formen for krenkelse foregår på arenaer hvor voksne ikke har samme kontroll. Digitale krenkelser kan være meget intense, informasjon spres raskt og kan være vanskelig å reversere/slette. En del digitale krenkelser kan være straffbare handlinger. Det kan være behov for å politianmelde digital mobbing, uavhengig av om de som har mobbet er under 15 år.

Mobbing

Det finnes flere definisjoner av mobbing. Ett viktig skille er mellom individfokus versus sosialt fokus. På den ene siden kan man si at *krenkelser blir mobbing når adferden er gjentatt negativ eller «ondsinnnet», og den kommer fra en eller flere og er rettet mot en elev som har vanskelig for å forsvare seg*. Denne definisjonen er utviklet av Dan Olweus. Det kan dreie seg om utestenging, spredning av løgner, trusler, negative kommentarer og fysiske krenkelser som slag, dytting og spark. Gjentatt erting på en ubehagelig eller sårende måte er også mobbing. Det er mobbing når:

- Noen blir utsatt for negative hendelser fra en eller flere.
- Hendelsen pågår over tid.
- Det er ujevnt styrkeforhold mellom den som plager og den som blir plaget.

Ingrid Lund er blant forskerne som de senere år har rettet større fokus på den sosiale dimensjonen av mobbing: «*Mobbing av barn er handlinger fra voksen og/eller barn som hindrer opplevelsen av å høre til, å være en betydningsfull person i fellesskapet og muligheten til medvirkning*». I nyere mobbeteori dreier det seg ikke hovedsakelig om

enkeltpersoners mer eller mindre ondsinnede handlinger mot andre enkeltpersoner, men mer om «kampen» om posisjoner i fellesskapet, sosial dynamikk, behovet for tilhørighet og å ha en positiv betydning. Altså, mobbing handler om ekskludering fra et fellesskap.

Oppfatningen av hva mobbing er og hvordan den gir seg uttrykk har stor betydning for de voksnes oppmerksomhetsfelt og forståelse og analyse av skolemiljøet. Dette kan være avgjørende i arbeidet med å forebygge, avdekke og håndtere mobbing. I Lindesnes-skolen legger vi hovedvekt på Ingrid Lunds tilnærming til hva mobbing er.

Elevenes opplevelse er det viktigste, uavhengig av definisjoner. Det er elevens subjektive opplevelse av skolemiljøet som er grunnlaget for at skolen skal ta saken på alvor.

Skolen har nulltoleranse mot krenking som mobbing, vold, diskriminering og trakassering (opplæringsloven § 9A-3)

4. Helhetlig og systematisk arbeid med skolemiljø

De profesjonelle voksne i Lindesnesskolen arbeider kontinuerlig med å fremme trygge og gode skolemiljø. Våre skoler kjennetegnes ved profesjonelle voksne som tar ansvar for å utvikle og opprettholde trygge og gode miljøer for å skape lek, utvikling og læring. Dette krever helhetlig, langsiktig og systematisk arbeid. En kjernekomponent for å lykkes med dette arbeidet er at man kollektivt skaper felles forståelse og samstemthet, og at det er noe som foregår kontinuerlig. Lindesnes kommune har en visjon om å være «**BEDRE SAMMEN**».

Kontinuerlig vil si at arbeidet med elevenes skolemiljø foregår hele tiden, og at det ikke bare foregår ved oppstarten av et skoleår eller når uønskede hendelser oppstår.

Systematisk vil si at arbeidet er aktivt, gjennomtenkt og planmessig, og at arbeidet utføres av alle ansatte ved skolen.

Dialog og samarbeid med foresatte er viktig for helhetlig tilnærming. For å lykkes med arbeidet lokalt kan det også være aktuelt for skolen å involvere andre aktører. I Lindesnes kommune har alle skoler tilgang på tverrfaglige ressurser fra «Familiens hus 0-24». Den enkelte skole skal ha et basisteam fra «Familiens hus».

Basisteamet tilbyr veiledning/drøfting til alle ansatte på skolen. Det er helsesykepleier, PP- rådgiver og familierapeut som utgjør basisteamet på den enkelte skole. I basisteamet kan den enkelte/team få veiledning på problemstillinger knyttet til skolemiljø/psykososialt miljø. Dette er et lavterskeltilbud uten krav om henvisning. Problemstillingen skal være anonym. Behov meldes til rektor/enhetsleder. Basisteamet vil være faste representanter i skolens oppvekstteam.

Oppvekstteam er et tverrfaglig drøftingsmøte hvor en vurderer årsaker til utfordringer på system og individnivå. Dette teamet består av medlemmene i basisteamet pluss skolens ledelse og læringslosen på aktuell skole. I de tverrfaglige drøftingsmøtene kan navngitte individsaker drøftes. Skolen må i forkant innhente samtykke fra foresatte.

Fremme trygge og gode skolemiljøer

Skolen skal arbeide kontinuerlig og systematisk for å fremme helse, miljø og trygghet for elevene (opplæringsloven § 9A-3).

Ordensreglementet for Lindesnesskolen danner grunnlaget for hvordan skolemiljøet skal være. Skolene eller klassene kan i tillegg ha egne regler. Alle skolene sikrer det kontinuerlige arbeidet ved å jobbe etter årshjulet for «Trygge og gode skolemiljø i Lindesnes kommune».

Faktorer som fremmer og trygger gode skolemiljø:

Hvordan arbeide for å utvikle og opprettholde trygge og gode skolemiljø:	Kjennetegn på god praksis:
God ledelse, organisasjon og kultur for læring	<ul style="list-style-type: none"> • Ledelse som arbeider systematisk og langsiktig med å videreutvikle skolen som lærende organisasjon
De voksnes evne til å lede klasser og grupper	<ul style="list-style-type: none"> • Autoritativ ledelse som kjennetegnes ved at den legger vekt på relasjonsbygging og grensesetting • Være tydelige og gode rollemodeller • Etablere normer og verdier i elevgruppa som fremmer positiv samhandling og læring • God struktur, regler og rutiner som gir trygghet og positive forventninger til hver enkelt elevs læring, atferd og utvikling
Positive relasjoner blant elevene	<ul style="list-style-type: none"> • Fellesskapende didaktikk • Tilrettelegging for kreativ og variert lek • Vennskap og tilhørighet mellom elevene

Samarbeid med foresatte	<ul style="list-style-type: none"> • Foresatte opplever en god dialog med skolen • Foresatte viser positiv interesse for å skape et inkluderende miljø • Foresatte er trygge på hva, hvem, hvor de kan ta opp utfordringer knyttet til et trygt og godt skolemiljø
-------------------------	---

I det kontinuerlige arbeidet med skolemiljøet skal elevene i Lindesnes kommune være med. De skal ha en aktiv rolle i det forebyggende arbeidet, både klassevis og gjennom elevrådet. Elevrådene i kommunen skal ha skolemiljø som tema på sine møter. Elevene skal få mulighet til å fremme forslag om aktuelle tiltak for å etablere trygge og gode skolemiljø.

Forebygge mobbing og andre krenkelser

Å forebygge mobbing og krenkelser er arbeid rettet mot å minske risikoen for at mobbing og andre krenkelser skjer. Alle ansatte er pliktige til å følge med på elevens skolemiljø. Det anbefales at ansatte i Lindesnesskolen gjennomfører kompetansepakken om trygt og godt skolemiljø fra Utdanningsdirektoratet (Udir).

Voksne som ser, spør og bryr seg, har større sjanse for å finne ut om noe er galt

(Trygt skolemiljø, Bærum kommune, s.17)

Hvordan arbeide for å minske risikoen for at mobbing og krenkelser skjer	Kjennetegn på god praksis
Profesjonelle voksne som kan oppdage mobbing	<ul style="list-style-type: none"> • Felles forståelse for mobbing og krenkelse, kjenne dette igjen i praksis • Alle skolene har system for profesjonell observasjon. • Være til stede der barn og unge er • Har et tydelig fokus på å være oppmerksom i overgangssituasjoner • Alle voksne kjenner regelverk og plikter • Rutiner for kartlegging, elevsamtaler og observasjoner

	<ul style="list-style-type: none"> • Rutiner for overganger mellom barnehage/skole, barneskole/ungdomsskole og ungdomsskole/videregående
Øke barn og unges kompetanse	<ul style="list-style-type: none"> • Barn og unge må vite hva mobbing og andre krenkelser er • Det må arbeides med holdninger, fordommer og normer gjennom samtale, refleksjon og casearbeid • Barn og unge må vite hvordan de går frem om de selv eller andre blir utsatt for mobbing eller andre krenkelser • Barn og unge må få kjennskap til egne rettigheter • Barn og unge må få opplæring i å utøve digital dømmekraft • Barn og unge må få kunnskap om personvern. • Barn og unge må trenes i egen bevissthet omkring sin egen tilstedeværelse på nettet. Få kunnskap om hvordan den enkelte kan stoppe digital mobbing.

Håndtere mobbing og andre krenkelser

«Alle som arbeider på skolen, skal følge med på om elevane har eit trygt og godt skolemiljø, og gripe inn mot krenking som mobbing, vald, diskriminering og trakassering dersom det er mogleg.»
(Opplæringslova §9A-4)

Aktivitetsplikt (§9A-4)

Alle ansatte på skolen har aktivitetsplikt. Det innebærer at den enkelte må ta en eventuell mistanke på alvor, gripe inn og stoppe atferden med en gang, og snarest mulig undersøke saken. Ledelsen skal varsles. Gangen i aktivitetsplikten:

1. Følge med	<ul style="list-style-type: none"> • Alle ansatte skal være årvåkne og aktivt observere hvordan elevene agerer hver for seg og seg imellom • Alle skal ha kompetanse til å vite hva de skal se etter
2. Gripe inn	<ul style="list-style-type: none"> • Det skal gripes inn umiddelbart for å stoppe situasjoner som pågår, for eksempel: <ul style="list-style-type: none"> ○ Bryte opp en slåsskamp eller annen fysisk krenkelse ○ Stanse en utfrysningssituasjon ○ Stanse eller irettesette elever som krenker andre elever verbalt • Plikter begrenser seg til inngrep som er mulige for den ansatte å gjennomføre, både av hensyn til elevene og seg selv

3. Varsle	<ul style="list-style-type: none"> • Alle skal varsle skoleleder umiddelbart ved mistanke om at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø • Skoleleder har også plikt til å varsle kommunalsjef for oppvekst i alvorlige tilfeller, og i tilfeller hvor ansatte er involvert.
4. Undersøke	<ul style="list-style-type: none"> • Plikter utløses alltid når skoleleder varsles eller når eleven/foresatte varsler. • Det er barnets opplevelse som skal anerkjennes og legges til grunn • Undersøkelsen handler ikke om å fremskaffe og vurdere bevis for eller mot at krenkelse eller mobbing har skjedd • Undersøkelse skal igangsettes snarest mulig • Skoleleder skal skaffe seg nok informasjon til å opplyse saken det varsles om.
5. Sette inn tiltak (og evaluere)	<ul style="list-style-type: none"> • Det skal settes inn egnede, tilstrekkelige og lovlige tiltak basert på faglige vurderinger. Dette kan også innbefatte involvering av andre fagpersoner. Disse skal sammenfattes i en aktivitetsplan som skal utarbeides • Det er et mål at aktivitetsplanen skal foreligge innen ei uke etter varsling • Skolen må vurdere hva som er barnets beste, også der barnet ikke ønsker tiltak • Tiltakene skal evalueres etter et gitt tidsrom, og nye undersøkelser og tiltak skal gjennomføres dersom tiltakene ikke har gitt ønsket effekt.

Dersom et barn ikke har et trygt og godt skolemiljø, kan barnet eller foresatte melde saken til Statsforvalteren. Dette kan gjøres tidligst ei uke etter at saken er tatt opp med skoleleder, med mindre særlige grunner gjør dette urimelig. Statsforvalteren skal avgjøre om aktivitetsplikten har blitt oppfylt. Dersom Statsforvalteren kommer til at skolen ikke har oppfylt aktivitetsplikten, kan Statsforvalteren vedta hva som skal gjøres for å sørge for at barnet får et trygt og godt skolemiljø.

Skolen plikter å dokumentere at alle delpliktene oppfylles. Dette kan være på systemnivå (f.eks. system for «Følge med», system for «Varsle») og individnivå (f.eks. «Undersøke»).

Mer om plikten til å følge med

Utgangspunktet for at en skole skal følge med handler om tiltak på flere nivåer:

- ➔ Det handler om strukturer som ivaretar at de ansatte følger med og er oppmerksomme på elevene i på de ulike arenaene som er tilknyttet skolen, inkludert korridor, toaletter, skolevei med mer der det nødvendigvis ikke er voksne tilstede.
- ➔ Det handler også om å følge ekstra godt med enkelte elever/grupper som kan være ekstra sårbare for å oppleve skolemiljøet utrygt.

➔ Med nyere mobbeteori som overordnet forståelse for mobbing blir plikten til å følge med i enda større grad enn tidligere rettet mot *gruppedynamikkene og samspillet mellom elevene på de ulike arenaene på skolen*. Det betyr blant annet at den enkeltes sårbarhet også må forstås og handles i forhold til de sosiale dynamikker som oppstår i episodene som kan oppleves utrygge for eleven.

Mer om plikten til å gripe inn

Å gripe inn er knyttet til krenkende hendelser som skjer akkurat der og da. Da handler det om å gripe inn for å stoppe det som skjer. Den og de som stoppes vil, ut ifra nyere mobbeforståelse, ikke kategoriseres automatisk inn i etablerte roller som mobber, offer eller tilskuer. Posisjoner skifter, og ut ifra en hendelse kan en ikke, og skal en ikke definere barn og unge inn gitte kategorier. Det betyr at den subjektive opplevelse fra de som er involvert må komme frem uten at de voksne forhåndsdefinerer «skyldspørsmålet». Det handler ikke om at noe ikke er rett og galt. Det handler om å ha kunnskap om at posisjoner skifter og behovet for å høre til kan føre til at følelser tar overhånd på en slik måte at atferd ikke kan tolereres. Dette gjør at spørsmål og oppfølging vil kunne ta en annen retning, enn der en forhåndsdefinerer barn inn i roller som for eksempel offer og mobber.

Mer om plikten til å varsle

Skolene i Lindesnes skal jobbe systematisk med varsling. Alle ansatte skal være kjent med varslingsplikten.

Skolemiljøknappen:

Alle elever i skolen har rett på et trygt og godt skolemiljø. Dersom noen har grunn til å tro eller mistenke at en elev ikke har det trygt og godt, skal man bruke en digital varslingsfunksjon der meldingen går rett til rektor. Dette verktøyet kalles «Skolemiljøknappen». Både elever, foresatte, ansatte og eventuelt andre som har kontakt med barnet skal bruke denne meldingsfunksjonen i disse tilfellene.

Velkommen til Holum skole

☎ 38 27 18 60 ✉ Holum skole

Finn oss på kartet

Skoleruta

Meld fra om skolemiljø

Mer om plikten til å undersøke – systematisk avdekking

Undersøkelser er grunnlag for tiltak, og hvilke verktøy og graden av systematikk som er nødvendig for å avdekke mobbing og krenkelser vil variere fra sak til sak. Innsamlet data må sammenstilles og analyseres. God kvalitet på undersøkelser og analyser er en forutsetning for finne fram til *egnete* tiltak. I undersøkelsesfasen må elevens subjektive opplevelse være utgangspunkt og styrende for de videre undersøkelser. I tillegg til samtaler med foresatte, blir systematisk observasjon av samspill mellom elever i ulike kontekster på skolen sentralt i undersøkelsesfasen.

På skolen er rektor ansvarlig for at det gjennomføres de undersøkelser som man utfra en faglig standard med rimelighet kan forvente. *Det vises til vedlagte kvalitetsbeskrivelse (vedlegg 6) og sjekkliste for undersøkelser (vedlegg 7).* Rektor samarbeider med blant annet øvrig ledelse, sosiallærer og kontaktlærer(e) om gjennomføring av undersøkelser. Ved behov for faglig bistand kontaktes skoleeier for drøfting.

Sosiometrisk undersøkelser - klassemiljøundersøkelser:

Sosiometriske undersøkelser ser på sosiale mønstre, men også gjerne på kvaliteten på relasjoner og hva som kjennetegner ulike relasjoner og sosiale hierarki. En sosiometrisk undersøkelse kan gjennomføres på flere måter, både via elevsamtaler, skriftlige

spørreundersøkelser og/eller observasjoner. I Lindesnes kommune bruker vi den forebyggende delen av Spekter fra 3. - 10.trinn fast to ganger i året. Svarene organiseres i et sosiogram. Dersom en har kjennskap til at en eller flere elever ikke har det trygt og godt på skolen kan en bruke Spekter digital- undersøke.

Verktøyet *Innblikk (Tove Flack)* kan også egne seg godt i dette arbeidet, spesielt med tanke på avdekking av skjult mobbing. INNBLIKK hjelper lærerne til å forstå det sosiale samspillet som foregår mellom barn og unge.

Elevsamtaler:

Alle skolene i Lindesnes kommune skal ha minimum to elevsamtaler pr. skoleår. I samtalene skal krenkelse/mobbing være tema. I tillegg gjennomføres elevsamtaler ved behov.

Profesjonell observasjon:

Dette er en planmessig observasjon av hva som skjer i samspillet mellom elever. Man skal være bevisst på at det skal fokuseres på det du faktisk ser og hører, ikke det som du tolker. Observasjonen skal ha et klart formål, den har til hensikt å kunne gi viktig informasjon om skolemiljøet og for å kunne sette inn egnede tiltak. Det skal lages en plan for hvordan observasjonene skal gjennomføres. Det brukes egne skjema for gjennomføring av observasjon (se eksempler i ressursbank).

Skolegårdsundersøkelse

Skolegårdsundersøkelsen gjennomføres som en elevsamtale eller som individuell oppgave til hver enkelt elev, avhengig av elevens alder. Eleven fargelegger på kart over skolegården hvor det oppleves trygt og hvor det oppleves utrygt, med rød farge for utrygt og grønn farge for trygt. Hver elev skal ha et nytt ark, slik at de ikke kan se hva andre har svart. Bør gjennomføres minst en gang i skoleåret.

Pedagogisk analyse

For å finne egnede tiltak må først innhentet informasjon via undersøkelser sammenstilles og analyseres. Pedagogisk analyse er et effektivt verktøy, både i individsaker og i systemsaker. Analysen vil med utgangspunkt i problemformulering interessere seg for hva som er *oppretholdende faktorer* i miljøet eleven ferdes i på skolen, og da særlig *faktorer man kan påvirke via tiltak*. Fokuset er rettet mot samspillet mellom elever og mellom elev(er) og

voksen/voksne. Eksempler på opprettholdende faktorer: Mangelfull klasseledelse, tøff og ekskluderende språkbruk i klassen, sosiale hierarki, lærer-elev-relasjon, hva som defineres som «kult», «normalt» og unormalt» i klassen, proaktiv aggressiv elev, manglende oppfølging/tilsyn i friminutt, klasseregler håndheves ikke konsekvent, etc.

Prosess:

1. Formulere problem/utfordring
2. Innhente informasjon/data (undersøkelser)
3. Analysere og reflektere

Bruk tid på å være i analysemodus. Hva er de opprettholdende faktorer? Begrunn svar i datagrunnlaget (undersøkelser). Hvilke av disse er mulig å påvirke gjennom tiltak i aktivitetsplan? Man prioriterer til slutt gjerne to-tre opprettholdende faktorer som man vil jobbe videre med via aktivitetsplan.

Mer om plikten til å iverksette tiltak og evaluere

Tiltak kan være aktuelle både på individnivå, gruppenivå og skolenivå. Ved aktivitetsplaner som relaterer seg til mobbing, må det med utgangspunkt i nyere mobbeteori, legges til rette for *tiltak og evaluering som adresser*:

1. De voksnes rolle og holdninger i stedet for tiltak mot barns aggresjonsprofiler og personlighetsegenskaper.
2. Samarbeidskvaliteter mellom voksne i og utenfor skolen. Det betyr vektlegging av dialog, respekt for hverandres synspunkter, fleksibilitet og åpenhet der samarbeidets fokus alltid er barnets beste.
3. Ledelse og strukturer i skolens virksomhet.
4. En fellesskapende didaktikk: Klassemiljøarbeid med fokus på de sosiale prosessene som oppstår i leken og aktivitetene i friminuttene, gruppearbeidet, i læring og i prosessene når vennskap etableres og opprettholdes. På leting etter gode tiltak i skolemiljøaker, vil en forståelse av mobbing som reaksjoner på manglende tilhørighet eller opplevd trussel mot egen posisjon i fellesskapet kreve andre tiltak enn å stoppe enkeltelevers aggressive oppførsel.
5. Forståelse for sosiale posisjoner som er i bevegelse, i motsetning til fastlåste kategoriseringer av for eksempel rollen som «mobber/plager» og «offer».
6. Støtte og veiledning til den/de som er involvert i mobbingen.
7. At fellesskapende didaktikk er utgangspunktet for et trygt og godt klassemiljø.

Skjerpet aktivitetsplikt (§9A-5)

Det er særst alvorlig om elever opplever krenkelser fra en voksen. Opplæringsloven har en bestemmelse om dette og det innebærer at alle har et individuelt ansvar for å følge med og varsle. Barn har rett til beskyttelse, og den voksnes lojalitet skal gå i elevens favør.

§ 9 A-5. Skjerpa aktivitetsplikt dersom ein som arbeider på skolen, krenkjer ein elev:
«Dersom ein som arbeider på skolen, får mistanke om eller kjennskap til at ein annan som arbeider på skolen, utset ein elev for krenking som mobbing, vald, diskriminering og trakassering, skal vedkommande straks varsle rektor. Rektor skal varsle skoleeigaren. Dersom det er ein i leiinga ved skolen som står bak krenkinga, skal skoleeigaren varslast direkte av den som fekk mistanke om eller kjennskap til krenkinga. Undersøking og tiltak etter § 9 A-4 tredje og fjerde ledd skal setjast i verk straks.»

Det er alvorlig om elever opplever voksne som skaper utrygghet eller krenker. Det er viktig å bemerke at elever er oppmerksomme på hvordan de voksne opptrer mot sine medelever, og det kan gi en norm for hva som er tillatt eller ikke tillatt.

Krenkelser fra voksne kan komme til uttrykk på forskjellige måter, som for eksempel

- Elever blir snakket nedsettende om i andres påhør
- Elever blir latterliggjort
- Elever blir urimelig/usaklig forskjellsbehandlet eller diskriminert
- Elever blir utsatt for negativ språkbruk, ironi og sarkasme
- Elever blir utsatt for negative blikk og negativt kroppsspråk
- Elever opplever mangel på anerkjennelse og respekt

Samtaler – en grunnprosedyre

En godt gjennomført intervensjon kan både stoppe mobbingen, men også forebygge at nye saker dukker opp. En godt utprøvd grunnprosedyre er iflg. Erling Roland og Grete Sørensen Vaaland:

1. Samtale med eleven som utsettes for mobbing
 - En gjennomfører først en diskret samtale med den som utsettes for mobbing.
 - Dersom læreren ikke er blitt informert av de foresatte eller eleven selv, skal en likevel starte med å si at en vet om mobbingen.

- Den voksne understreker at mobbing ikke er akseptert, og at den skal stoppes umiddelbart.
- Si også at eleven skal bli informert på forhånd om det som blir gjort.
- Man inviterer deretter eleven som er utsatt for mobbing til å snakke uten å presse.
- Dersom de foresatte ikke er informert, sier en til eleven at det skjer, og en prøver å ta kontakt samme dag.
- Avtal så nytt møte, tid og sted, med eleven. Neste gang vil eleven vanligvis ha lettere for å snakke.

2. Samtale med elevens foreldre

Samtalen med de foresatte til eleven som blir mobbet skal være respektfull, selv om de måtte være fortvilet eller kanskje sinte. Avtal at læreren/skolen har regien på videre prosess for å sikre en god prosess. Avtal også videre kontakt.

3. Samtale med den eller de som utsetter andre for mobbing.

- Etter to-tre samtaler med den som er utsatt for mobbing, tar en kontakt med de som utfører mobbingen.
- Samtalene skal gjennomføres én og én. *Elevene skal ikke forberedes på samtalene, og skal ikke ha anledning til å snakke sammen mellom de individuelle samtalene eller før en gruppesamtale er gjennomført.*
- Den som står bak mobbingen konfronteres med saken, og en legger fram dokumentasjon skaffet på forhånd. Dokumentasjon basert på uttalelser fra andre elever refereres generelt uten kilde.
- En avslutter innledningen ved å si bestemt at mobbingen må ta slutt umiddelbart. Denne starten er kort og alvorlig, men ikke fiendtlig.
- Deretter gir man eleven som mobber mulighet til å respondere. Dersom dette er bortforklaringer, krav om kilder, eller angrep på eleven som blir mobbet, skal en ikke respondere. Gjenta kun kravet om at mobbingen skal stoppe straks. En kan si at rektor er informert og at det blir ført nøye kontroll. Si at elevens foresatte vil bli informert samme dag.
- Omtrent på dette tidspunktet kan den som står bak mobbingen bli invitert til samarbeid, men det er ikke nødvendig. En kan for eksempel spørre om eleven som mobber om han eller hun har sett at andre har mobbet den aktuelle eleven. Man kan også spørre om eleven kan gjøre noe. En passer på å si at den som

mobber ikke trenger å si hvem andre det gjelder. Ofte vil den som utsetter andre for mobbing gi positiv respons her, og det kan være viktig i prosessen videre.

- En avslutter og sender eleven tilbake til klassen, eller går sammen med eleven og henter ut den neste. Den siste eleven ber man vente, og man henter ut de andre elevene til en gruppesamtale. Grunnen er at de som står bak mobbingen nokså sikkert vil kommunisere med hverandre uansett, og risikoen for sabotasje er stor om ikke læreren har kontroll.

4. Gruppesamtale med de som mobber

- I gruppesamtalen repeterer en kort samtalene med hver enkelt, ellers vil de være utrygge på hva de andre har sagt. Da er det selvsagt gunstig om en kan si at de har vært samarbeidsvillige. Det viktigste er å stoppe mobbingen.
 - En avslutter med å avtale et nytt møte med gruppen, og orienterer dem om at de neste gang vil bli spurt om de har overholdt avtalen.

Samtalene bør helst gjøres av kontaktlærer eller en som kjenner elevene godt. Det oppfordres til å trene på samtalene, for eksempel gjennom rollespill i personalet. Det er viktig at hele personalet kjenner prosedyren.

5. Barn og unges stemme

Barn og unge er opptatt av trygt og godt skolemiljø, og mener at både elever og voksne må bidra. Det mener blant annet følgende er viktig i arbeidet:

- Elevmedvirkning må styrkes og være mer forpliktende i skolemiljøarbeidet. Dette gjelder for eksempel oppfølging av Elevundersøkelsen og trivselsundersøkelser. Det bør komme konkrete tiltak ut av disse undersøkelsene, der elevene har medvirket. Alle skolene bør ha opplæring i elevmedvirkning for elevrådene.
- Det er viktig å snakke om mobbing, slik at elevene blant annet forstår hvordan mobbeofre har det.
- Det er viktig at de voksne på skolen viser at de tar tak i mobbesaker, og at man føler man blir tatt på alvor.
- Det er viktig at de voksne samarbeider om gode og trygge skolemiljø. De må følge de samme regler og ha like konsekvenser.
- Det er viktig med lærere som er engasjerte i klassemiljøet og interesserte i hvordan elever har det. Oppfordring: Spør, og ikke slå deg til ro med svaret om du er i tvil!
- Det må alltid være tilgjengelig voksne. De voksne må følge bedre med i friminuttene, og også gå der hvor ikke så mange oppholder seg.
- Det burde være flere kampanjer som er med på å gjøre skolen til et trygt sted for alle.
- Utestengning er veldig vanskelig for mange elever, og flere opplever at det er vanskelig å få venner og bli kjent med nye. Det er viktig at lærere har fokus på samarbeid mellom elevene, roterer på grupper, og ha praktiske oppgaver som skal løses sammen.

- Aktivitetsdager der alle trinn blandes sammen og gjør noe sammen er bra for skolemiljøet. Da blir man også bedre kjent på tvers.
- Å jobbe mer praktisk med fagene gir elevene bedre muligheter til å mer kjent og trygge på hverandre.
- Ikke kutt i turer og sosiale aktiviteter – de er viktige for skolemiljøet. Spesielt fra starten av skoleåret er det viktig med turer, gjerne overnatting og leker som gjør oss trygge. Det trenger ikke være dyre turer, f.eks. sykkeltur er også fint.
- Elevene må vise hensyn til hverandre og respektere at vi er ulike. Vi må kunne stole og være trygge på hverandre. Ingen må erte, mobbe eller ødelegge ting.
- Det er viktig at alle har minst en venn å leke med, sånn at ingen må gå alene.
- Friminuttsaktiviteter, noe gjøre i friminutt, er positivt for skolemiljøet.
- Elevsamtalene med kontaktlærer bør også fokusere på trivsel, ikke bare fag.
- Skolemiljøknappen må informeres om flere ganger i året i alle klasser, og være gjenstand for flere samtaler om hvordan man melder fra og hva man kan og bør melde fra om. Alle elever må få vite hvor de kan melde fra når de opplever at de ikke har det trygt og godt på skolen.
- Klassens time bør innføres. Her kan man jobbe med klasse- og skolemiljø på en god og systematisk måte.
- Miljøveileder er viktig for det sosiale miljøet på skolen. De bygger relasjoner, vi føler oss sett, og de gjør det lettere å si fra.
- Det er viktig med klasseregler.
- Færre prøver.

6. Årshjul for arbeidet med å skape et trygt og godt skolemiljø

Måned	Aktivitet	Ansvar
August	Planleggingsdag:	
	<ul style="list-style-type: none"> Gjennomgang av plan for trygt og godt skolemiljø for alle ansatte. Skolens ansatte drøfter skolens syn på: <ul style="list-style-type: none"> Hva er et godt skolemiljø? Når er terskelen for å gripe inn? Når skal skoleledelsen varsles? Hva kjennetegner undersøkelser med nødvendig kvalitet? 	Enhetsleder Enhetsleder
	Elevrådet orienteres om plan for trygt og godt skolemiljø på første møte. De drøfter tiltak og aktiviteter vedrørende skolemiljøet. Trygt og godt skolemiljø skal være tema på elevrådsmøtene.	Elevrådsleder
	Klassene lager trivselsregler som gjelder i klassene. Klassene gjennomgår ordensreglementet, og det demonstreres hvordan elevene kan melde fra om skolemiljø («skolemiljøknappen»)	Klasseleder
	Gjennomgang av «slik vil vi ha det i skolegården»	Enhetsleder
September	<ul style="list-style-type: none"> Foreldremøter for alle klassetrinn med informasjon om planen for trygge og gode skolemiljø. Det skal også informeres om varslingsmulighet via «Skolemiljøknappen» på skolens hjemmeside. 	FAU-leder og enhetsleder

	<ul style="list-style-type: none"> • Informasjon til aktuelle brukerorganer (FAU/SU/SMU mfl) om vår plan for trygge og gode skolemiljø. • Elevsamtaler med alle elevene. Både trivsel og fag skal tas opp. • Gjennomføre Spekter digital- forebygge (3.-10.trinn) og trivselsundersøkelse (1.-2.trinn) • Skolegårdskartlegging 	Klasseleder
Oktober	<ul style="list-style-type: none"> • Utviklingssamtale med alle foreldre og elever gjennomføres. Trivsel og sosial kompetanse er viktige temaer. • Skolen fastsetter årets mål for skolemiljøarbeidet (alle brukerorgan involveres) • Følge opp resultatene fra «SPEKTER»/trivselsundersøkelsen (<i>Rutiner ved bruk av Spekter i Compilo</i>) 	Klasseleder Enhetsleder Klasseleder/sosiallærer /ledelsen
November	<ul style="list-style-type: none"> • Gjennomføre elevundersøkelsen til UDIR 6.- 7. og 10.trinn. • Trene/rollespille: «Samtaler – en grunnprosedyre» 	Klasseleder/avdelingsleder
Januar	<ul style="list-style-type: none"> • Følge opp resultatene fra Elevundersøkelsen til UDIR 	Ledelsen/klasseledere
Februar	<ul style="list-style-type: none"> • Gjennomføre spekter digital-forebygge (3.-10.trinn) og trivselsundersøkelse (1.-2.trinn), eksempelvis Øde øy. • Elevsamtaler med fokus på trivsel • Utviklingssamtale med alle foreldrene gjennomføres. Trivsel og sosial kompetanse er viktige temaer. 	Klasseleder
Mars	<ul style="list-style-type: none"> • Følge opp resultatene fra «SPEKTER»/trivselsundersøkelsen (<i>Rutiner ved bruk av Spekter i Compilo</i>) 	Klasseleder/Sosiallærer/ledelsen
Mai	<ul style="list-style-type: none"> • Evaluere arbeidet med skolemiljøsmål 	Enhetsleder

Hele året	<ul style="list-style-type: none"> • Jevnlig samtale med klasseledere om klassemiljøet (minimum to ganger i året, preget av systematikk, f.eks i forbindelse med mål for skolemiljø og Elevundersøkelsen) • Klassegjennomgang/resultatsamtale med fokus på blant annet klassemiljøet (gjennomføres minst en gang pr år). 	Enhetsleder/avdelingsleder/ læringslos/klasseleder
------------------	--	---

7. Ressursbank

Dette er verktøy som kan/skal brukes som støtte i arbeidet med å skape et trygt og godt skolemiljø.

Aktivitetsplan (IST)

Skolen skal utarbeide en skriftlig aktivitetsplan når det skal settes inn tiltak i en sak, jf. oppl. § 9 A-4 sjette ledd første punktum. Utover at planen skal være skriftlig er det ikke andre formkrav til aktivitetsplanen. Aktivitetsplanen etter oppl. § 9 A-4 gjelder for én elev. Tiltak i aktivitetsplanen kan imidlertid rette seg mot flere elever eller knytte seg til situasjoner som omfatter flere elever. Aktivitetsplanen er tilgjengelig i IST både for skole og foresatte.

Dialogmodellen

Dialogmodellen er en metode for foreldremøter. Dialogmodellen for skole har sitt utgangspunkt i forsknings- og utviklingsprosjektet «Dialog og samarbeid mot mobbing i skolen». Den overordnede målsettingen for forskningsprosjektet er å forebygge mobbing i skolen gjennom dialog, der ansattes ansvar og foreldre og elevers involvering er hovedfokus. Studier viser at gode samarbeidsrelasjoner mellom elever, foreldre og skolens ansatte er med på å bygge en grunnleggende positiv skolekultur som fører til mindre mobbeatferd blant elevene. Se mer på www.dialogmodellen.no

Relasjonskartlegging

Relasjonskartlegging kartlegger personalets relasjon til elevene. Kartleggingen gir mulighet til refleksjon og bevisstgjøring av lærer-elev relasjonen. Å arbeide med det psykososiale miljøet og relasjoner er de voksnes ansvar.

Sosiogram (Spekter)

Spekter er et ikke-anonymt verktøy for lærere, som brukes til å kartlegge læringsmiljøet i en skoleklasse. SpekterDigital er utviklet av Læringsmiljøsentret som et pedagogisk verktøy som kan brukes i skolen for å jobbe med å fremme helsen, miljøet og tryggheten til elevene.

Det er ifølge opplæringsloven kapittel 9A en del av skolens mandat og plikt å innhente viktig informasjon om elevenes læringsmiljø.

Profesjonell observasjon

Profesjonell observasjon skiller seg ved dagligdags iaktakelse ved at det er et formål med hva man ser etter. Hva slags observasjonsmetode man velger å bruke avhenger av observasjonens formål.

Link til livet (LINK)

Både i opplæringsloven og i Kunnskapsløftets generelle del står det at skolens oppgave er å sette barn og unge i stand til å håndtere livet. Dette er en omfattende oppgave, og skal skolen lykkes krever det at både faginnhold og metode er mangfoldig og sammensatt. LINK er et undervisningsopplegg som kan omsette disse bestemmelsene til praktisk arbeid i klasserommene. Se mer på www.linktillivet.no

Livet og sånn

Ålesund kommune med støtte fra Møre og Romsdal fylkeskommune har utarbeidet gratis opplæringsmateriell for folkehelse og livsmestring. Se mer på [Livet og sånn \(livetogsann.no\)](http://livetogsann.no)

Snakk om mobbing- Blå kors

Det å snakke om mobbing kan forebygge mobbing. Blå Kors har utarbeidet et opplegg som heter "Snakk om mobbing". Det finnes nettressurser for 5-7 trinn og ungdomstrinnet.

www.blakors.no/ressursbank/

Referanseliste

Gusfre, Kari Stamland (2018) *Aktivitetsplikten i praksis*. PEDLEX. Oslo.

Kunnskapsdepartementet (2017) *Overordnet del – verdier og prinsipper for grunnopplæringen*

Moen, Erlend og Mosand, Geir (2017) *Håndtering av mobbing i skolen*. PEDLEX. Oslo

Roland, Størksen og Omdal (2014) *Den autoritative voksenstilen og relasjonsarbeid i barnehagen*. Være sammen AS og IdeHospital AS

Utdanningsdirektoratet (2016) *Grunnlagsdokument for arbeidet med barnehagemiljø, skolemiljø, mobbing og andre krenkelses*. Hentet fra <http://laringsmiljosenteret.uis.no/>

Utdanningsdirektoratet (2012) *Barns trivsel – voksnes ansvar, forebyggende arbeid mot mobbing starter i barnehagen, veileder*

Læringsmiljosenteret: <https://www.uis.no/nb/laringsmiljosenteret/hvordan-stoppe-mobbingen#/>

Bærum kommune: Trygt skolemiljø - Plan for trygt og godt skolemiljø:

<https://www.baerum.kommune.no/tjenester/skole/trygt-skolemiljo/>

Songdalen kommune: Plan for trygt og godt skolemiljø:

<https://www.songdalen.kommune.no/ung-i-songdalen/skole/trygt-skolemiljo/>

KS:

- <https://www.ks.no/globalassets/fagomrader/barn-og-unge/barnehage/2020-mars-ny-mobbeteori-aktivitetsplikt.pdf>
- <https://www.ks.no/fagomrader/barn-og-unge/barnehage-og-skolemiljo/fellesskapende-didaktikk---undervisning-som-tiltak-for-gode-skolemiljoer/>

Viktige lenker

<https://www.udir.no/laring-og-trivsel/skolemiljo/>

<https://www.udir.no/nullmobbing/>

<https://www.udir.no/laring-og-trivsel/skolemiljo/kompetansepakke-om-trygt-og-godt-skolemiljo/>

Vedlegg 1: Aktivitetsplan m/evaluering

Aktivitetsplan – trygt og godt skolemiljø

Elevens navn:	
Født:	
Klassetrinn:	
Skoleår:	

Kapittel 9A i opplæringsloven slår fast alle elever har rett til et trygt og godt skolemiljø. Når en elev sier at at skolemiljøet ikke er trygt og godt, skal skolen så langt det finnes egnede tiltak sørge for at eleven får et trygt og godt skolemiljø. Det samme gjelder når en undersøkelse viser at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø. Skolen skal lage en skriftlig plan når det skal gjøres tiltak i en sak.

Dersom foresatte etter ikke er fornøyd med skolens arbeid med å sikre eleven et trygt og godt skolemiljø, kan man melde saken til Fylkesmannen. Dersom saken ikke er tatt opp med rektor, eller det er under ei uke siden den var tatt opp, skal Fylkesmannen avvise saken, med mindre særlig grunner gjør dette urimelig.

Hvilke(t) problem skal tiltakene i planen løse?	Gjengi hovedfunn etter undersøkelsene.
Har det blitt utarbeidet tiltaksplan for tilsvarende problem tidligere? Hvis ja, når (dato)?	Svar ja eller nei
Informasjon om undersøkelsen skolen har gjort	Her skriver du hvilke undersøkelser dere har gjort for å finne ut hva saken dreier seg om. I tillegg: Hvilke opprettholdende faktorer?
Eleven er hørt jf. barnets beste-vurdering, Barnekonvensjonen artikkel 3	Husk at skolen <u>skal</u> sørge for at eleven blir hørt. Skolen må da, <u>kort og presist</u> , få fram: <ul style="list-style-type: none"> a. Elevens egen opplevelse av hva som gjør at skolemiljøet ikke er trygt og godt. NB! Eleven har ikke plikt til uttale seg, og dersom han/hun ikke vil uttale seg, må skolen vise til at – og hvordan - man har invitert eleven til å skildre aktuelle hendelser, slik han/hun opplevde disse. b. Elevens meninger, vilje og ønske om prosessen videre. c. Stadfeste at eleven har fått informasjon om prosessen videre, og <u>helt kort</u> hva innholdet i informasjonen var. (Eks: «Eleven fikk i samtale med sosiallærer dd.mm.åå informasjon om...») <p>NB! Før tiltaksplanen ferdigstilles skal skolen også sørge for at andre direkte involverte elever er hørt. Dokumentasjon (notat, evt. egen aktivitetsplan, legges i aktuelle elevers mappe.</p>

Tiltak	Når skal tiltakene gjennomføres?	Ansvarlig for gjennomføring
Tiltakene må være <u>konkrete</u> , <u>egnede</u> og <u>tilstrekkelige</u>		

<p>Tiltak kan utformes på tre nivå: Individ-, klasse- og skolenivå.</p> <p>NB! Husk at det i flere saker kan være nødvendig å lage egne tiltaksplaner for andre elever, eventuelt for hele klassen.</p>		
---	--	--

<p>Begrunnelse for valgte tiltak</p>
<p>Klargjør <u>kort</u> hva det er som gjør at skolen mener tiltakene i sum er «egne» og «tilstrekkelige».</p> <p><u>Barnets beste-vurdering</u>, sml. Barnekonvensjonen artikkel 3, skal være et grunnleggende hensyn i skolens vurdering av tiltak - og inngår som en naturlig del av begrunnelsen for valgte tiltak. Barnets beste-vurdering: <u>Elevens syn</u> er ett sentralt moment. Elevens synspunkt skal tillegges «behørig vekt i samsvar med dets alder og modenskap». Andre moment ift. hvor stor vekt skolen skal legge på elevens syn:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Hvor sterkt ønsket til eleven er • Hvorvidt dette er et ønske eleven har holdt fast på over lengre tid • Om eleven har skjønnet konsekvensene av ønsket sitt • Styrken av momenter som eventuelt taler mot å ta hensyn til synet til eleven. <p>Andre aktuelle moment ift. barnets beste-vurdering kan bl.a. være:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Elevens sårbarhet, knyttet til f.eks. tidligere opplevde traumer, utseende, familiemiljø, identitet, diagnoser, fysisk/psykisk helse, etc. • Elevens rett til vern, omsorg og trygghet • Retten til utdanning • Nødvendige tiltak for å bidra til positiv utvikling for eleven <p>NB! Ulike moment og hensyn knyttet til barnets beste-vurdering må i krevende saker gjerne vektas, og i disse tilfellene <u>må</u> planen klargjøre hvilke moment/hensyn som er lagt avgjørende vekt på – og hvorfor!</p> <p>Dersom foresatte eller elev har framsatt klart ønske om konkrete tiltak som skolen likevel ikke har tatt med i tiltaksplanen, skal dette som hovedregel kort begrunnes her! Begrunnelsen kan ofte knyttes til barnets beste-vurdering (se avsnitt over).</p>

Det er avtalt evalueringsmøte for elev, foresatte og skole **sett inn tidspunkt og sted!**

Sted: Dato:

Rektor

Evaluering av aktivitetsplan – trygt og godt skolemiljø

Tidspunkt:

Deltakere:

Er tiltakene i tiltaksplanen gjennomført?

Tiltak	Elevens syn	Foresattes syn	Skolens syn
Klipp inn aktuelle tiltak			

Har eleven nå et trygt og godt skolemiljø, jf. kap 9A?			
--	--	--	--

Andre kommentarer, for eksempel til videre arbeid med elevens skolemiljø:

Er det behov for å lage en revidert tiltaksplan?

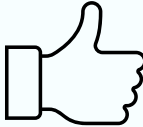

- JA
- NEI

Sted:

Dato:

Vedlegg 2: Systematisk tilsyn

Slik skal du opptre ved tilsyn:

<p>Ha tilsyn og gi veiledning på en slik måte at du hele tiden har oversikt over alle deler av uteområdet som du har ansvar for</p>	<p>Bevegelse</p> 	<ul style="list-style-type: none"> • Beveg deg hele tiden slik at du kommer i kontakt med så mange elever som mulig. • Beveg deg i uregelmessige rutier slik at elevene ikke kan forutse når du kommer. Ha som mål å beveg deg til alle steder.
	<p>Skanning</p> 	<ul style="list-style-type: none"> • Se og lytt hele tiden til de ulike aktivitetene slik at du vet hva som foregår på området • Se etter ønsket og uønsket atferd. Vær spesielt oppmerksom på områder der det kan oppstå konflikter • Øk muligheten for positiv samhandling og oppmuntring av ønsket atferd
<p>Vær positiv og oppmuntrende for å støtte opp om positiv atferd</p>	<p>Positiv involvering</p> 	<ul style="list-style-type: none"> • Involver deg ofte • Vær åpen, vennlig og hjelpsom • Gi spesifikk positiv oppmerksomhet til positiv atferd
	<p>Oppmuntring</p> 	<ul style="list-style-type: none"> • Bruk anerkjennelser eller belønning for spesifikk atferd • Gi anerkjennelsen så fort som mulig • Bruk 5:1 regelen
<p>Håndter problematferd på en konsekvent måte. Bruk milde, rimelige og forutsigbare konsekvenser</p>	<p>Håndtering av problematferd</p> 	<ul style="list-style-type: none"> • Korrigjer atferden umiddelbart • Fokuser på den spesifikke atferden som skal stoppe • Håndter problemet så privat som mulig (på tomannshånd) • Vær rolig, bruk enkelt språk • Vær vennlig og bestemt • Stopp argumentasjoner • Opptre rettferdig

Vedlegg 3: Plan for observasjon

Plan for observasjon: /5 Uke 5 – uke 7.

Ansatt	Mandag	Tirsdag	Onsdag	Torsdag	Fredag

Vedlegg 4: Eksempler skjema – Profesjonell observasjon

LEDERSTIL

Dato:
Observasjon foretatt av:
Situasjon:
Tidsintervall:
Barn nr:

Sett kryss i den kategorien som passer	Ikke i det hele tatt	Delvis	I stor grad
Atferden karakteriserer dette barnet i situasjonen:			
Snakker barnet til de andre på en positiv måte			
Passer barnet på at alle får delta			
Blir enkelte barn plaget (erret, dyttet etc) av lederen i leken			

BEGYNNENDE MOBBEATFERD

Dato:
Observasjon foretatt av:
Situasjon:
Tidsintervall:
Barn nr:

Sett kryss i den kategorien som passer	Aldri	Av og til	Ofte
Dette barnet har sparket, slått, dyttet etc (fysisk atferd)			
Dette barnet har tatt initiativ til å utestenge et barn i lek og/eller aktivitet (sier at han/hun ikke får være med i lek/ aktivitet)			
Dette barnet har gitt negative nonverbale signaler til et barn (ler av, gir et stygt blikk, smur ryggen, gjør stygge grimaser til til etc)			
Dette barnet har ertet et enkelt barn (du er teit, stygg, lukter vondt etc)			

UTSATT FOR BEGYNNENDE MOBBING

Dato:
Observasjon foretatt av:
Situasjon:
Tidsintervall:
Barn nr:

Sett kryss i den kategorien som passer	Aldri	Av og til	Ofte
Dette barnet har blitt sparket , slått , dyttet etc (fysisk atferd)			
Dette barnet har blitt utestengt i lek og/eller aktivitet (sier at han/hun ikke får være med i lek/ aktivitet)			
Dette barnet har mottatt negative nonverbale signaler fra et eller flere barn (ler av, gir et stygt blikk , snur ryggen, gjør stygge grimaser til til etc)			
Dette barnet har blitt ertet av ett eller flere barn (du er teit, stygg, lukter vondt etc)			

Vedlegg 5: Relasjonskartlegging

Relasjonskartlegging for

Navn elev:	Jeg har mye positiv KONTAKT med:	Jeg har lite og variert KONTAKT med:	Jeg har en del negativ KONTAKT med:	Hva kan jeg gjøre for å bedre relasjonen

Relasjonskartlegging hvor alle voksne på gruppen har satt inn sin relasjon til den enkelte elev:

Navn elev:	ANSATT: Kåre	ANSATT: Berit	ANSATT: Gunn	ANSATT:	ANSATT:	ANSATT:	TILTAK:
Kari							

Til arbeidet med relasjonskartlegging:

Før utfylling av kontaktbarometeret må man snakke om hva en legger i de ulike fargene.

Trygg sone/grønn betyr at du opplever å ha et nært forhold til barnet og at barnet er trygg på deg. Dere er ofte i snakk, du blir kontaktet av eleven, dere har en positiv tone selv om du også setter grenser og veileder i samspillet.

Risikosone/gul betyr at du ikke har noe særlig nærhet med eleven. Relasjonen er ikke negativ, det er bare ikke så mye kontakt og eleven tar lite kontakt med deg. Du kan være usikker på hvor trygg eleven er på deg når du setter grenser og veileder i samspillet.

Faresone/rød betyr en relasjon som er vanskelig/negativ/utfordrende. Din kontakt med barnet er ofte preget av negativitet, irritasjon og irettesetting. Kontakten preges av mye fokus på konflikthåndtering og grensesetting.

VÆR ÆRLIG MED DEG SELV NÅR DU FYLLER UT SKJEMAET!

Etter utfylling av kontaktskjemaet sammenfattes fargene de voksne har farget på eleven:

Får barnet kun **grønne** kryss av alle voksne er saken grei

- Får barnet kun en **rød/gul** og resten grønne, bør den voksne som scorer rød/gul jobbe med sin relasjon til eleven. Barnet/eleven er **ikke** i faresone, og har flere voksne som støtter det.
- Får barnet/eleven halvparten **rød/gul** og **grønn**, da har barnet det trygt og godt, men det er sårbart. Her må de ansatte som scorer rødt/gult jobbe med sin relasjon til eleven og det bør settes i gang tiltak.
- Får eleven kun eller overvekt av **rød/gul** er det i faresonen og har det ikke trygt nok. Her må hver enkelt ansatt jobbe med **relasjonen** til eleven og sette i verk tiltak som **sikrer elevens trygghet og gode relasjoner til alle de voksne**.

Fortsett å reflektere sammen med kollegaene dine over hvordan relasjonen utvikler seg og hva annet du kan gjøre for å bidra til god utvikling. Det er også viktig å reflektere over de gode relasjonene: Hva gjør jeg i de relasjonene som er nære og positive tilsynelatende helt av seg selv? «Hvordan bruker jeg meg selv» sammen med elever jeg liker godt? Ved å bli mer klar over sine egne bidrag i positive samspill kan man lettere overføre dette til de mer krevende relasjonene.

Det viktigste arbeidet starter når en har gjennomført kartleggingen. Da må man sette inn tiltak, gjennomføre tiltak og evaluere.

En svært viktig bonus av de voksnes bestrebelser på å like alle barna, er at et elever som blir godt likt av de voksne, også blir bedre likt av de andre elever i gruppen.

Vedlegg 6: Kvalitetsbeskrivelse - undersøkelser

Standard i Lindesnes-skolen:

1. Skolen skal ved mistanke om eller kjennskap til at elev ikke har det trygt og godt på skolen undersøke saken med en gang.

Etter varsling forventes det at skolens undersøkelser er i gang så raskt som mulig, og senest innen to virkedager.

2. Undersøkelsen skal belyse og dokumentere følgende forhold:

- Elevens subjektive opplevelse
- Fakta om situasjonen
- Faktorer i skole- og klassemiljøet som kan bidra til at eleven ikke har trygt og godt på skolen.

Dersom det er grunn til å tro at hendelser tilbake i tid eller forhold utenfor skolen/skoletid bidrar til at eleven opplever å ikke ha det trygt og godt på skolen, kan det være nødvendig å undersøke også disse forholdene. Eks: Digitale spor på fritida

Hovedregel er at rektor sørger for at det lages en *kortfattet plan for organisering* av arbeidet med undersøkelsene (hvem gjør hva, tidsplan). Sjekkliste for undersøkelser brukes aktivt i arbeidet.

3. Skolen må sørge for en systematisk avdekking som via analyser er egnet til å få nødvendig oversikt og innsikt i den enkelte sak.

Minst ett – oftest flere - av følgende verktøy må tas i bruk:

- *Samtaler med involverte* som kan opplyse saken (elever, ansatte, foresatte, andre)
- *Observasjon av samspill.*
Dette vil i første rekke være *systematisk observasjon*, som via «Profesjonell observasjon». Her er det observasjon godt planlagt, og tar gjerne utgangspunkt i et konkret observasjonsskjema; Hvilke handlinger, aktiviteter eller situasjoner skal observeres? Når/hvor lenge skal observasjonene vare? Hvem skal utføre arbeidet? I tillegg vil det også være viktig å planlegge hvem som skal analysere funn.
- *Spørreskjema/skriftlige klassemiljøundersøkelser*
- *Sosiometriske undersøkelser* (via elevsamtaler, skr. spørreundersøkelser og/eller observasjoner). Her ser man på sosiale mønstre, men også gjerne på kvaliteten på relasjoner, og hva som kjennetegner ulike relasjoner og sosiale hierarki. Eks: Spekter.
- *Innblikk* er et sosial-analytisk verktøy for å blant annet avdekke skjult mobbing. Metoder som blir brukt er *observasjon* av kommunikasjon og samspill, og *samtale* om kommunikasjon og samspill.

En systematisk avdekking innebærer også analyser av funn:

For å finne egnede tiltak i en skolemiljøsak, er det viktig å sammenstille og analysere all relevant informasjon. «*Pedagogisk analyse*» er ett konkret verktøy som kan brukes. NB! I en avdekkingsperiode bør skolen opptre så normalt som mulig – uten å gripe inn mot små tegn på utfrysing, o.l. som man ellers ikke ville ha oppdaget. Da får man gjerne bedre muligheter til å avdekke systemet i relasjonene. Intervensjoner selv mot mindre alvorlige hendelser i avdekkingsperioden vil kunne medføre at elever som står blir mer varsomme og tilbakeholdne for en periode.

4. Skolen v/ rektor skal sørge for å dokumentere at undersøkelsesplikten er oppfylt:
- *Oppstart av undersøkelser* skal dato-registreres av rektor i IKO/1310. Dersom dette ikke er gjort innen to dager etter varsling via IKO/1310, blir rektor og skoleeier påminnet via mail.
 - *Hovedfunn fra undersøkelsene* skal dokumenteres i elevens aktivitetsplan. Dersom undersøkelser avdekker at det ikke er behov for aktivitetsplan, skal eget notat i elevmappe inneholde tilsvarende hovedfunn fra undersøkelsene.

Vedlegg 7: Sjekkliste - undersøkelser

Obligatorisk arbeid	Utvalgte kontrollspørsmål	Vurdert
Skolen innhenter <i>elevens subjektive opplevelse</i> av situasjonen	<p><i>Hvem</i> bør være til stede under samtalen med elev? Jf. bidra til så trygge rammer som mulig</p> <p><i>Hvor</i> bør samtalen med elev foregå? Jf. bidra til så trygge rammer som mulig.</p> <p>Er det nødvendig å gjennomføre flere samtaler med eleven?</p>	
Skolen innhenter nødvendige fakta om situasjonen, og skaffer seg nødvendig oversikt over konkret(e) hendelse(r)	<p><i>Hva</i> må undersøkes for å få nødvendig oversikt over fakta knyttet til selve hendelsen(e)? Noen stikkord: Hvilke personer? Hvilke arenaer? Digitale spor? Sosiale mønstre/samspill? Skjult mobbing?</p> <p><i>Hvilke verktøy/metoder</i> bør brukes for å få nødvendig oversikt over fakta knyttet til selve hendelsen(e)?</p> <p><i>Finnes det tidligere aktivitetsplaner</i> på involverte elever? Hva har i så fall skjedd, og i hvilken grad kaster denne/disse lys over fakta i nåværende sak/hendelser?</p> <p><i>Hvordan</i> bør eventuelle øvrige elevsamtaler organiseres? Er det nødvendig å tenke gjennom rekkefølge? Bør man sikre at involverte elever ikke får snakket sammen mellom samtalerne?</p>	
Skolen har undersøkt i nødvendig bredde* faktorer i skole- og klassemiljøet som kan bidra/ha bidratt til at eleven ikke har et trygt og godt skolemiljø	<p><i>Hva</i> må undersøkes for å få nødvendig oversikt over miljøfaktorer som har bidratt? Er det nødvendig å undersøke miljøfaktorer på både gruppenivå, klassenivå og skolenivå? Er det grunner til å mistenke skjult mobbing?</p> <p><i>Hvilke verktøy/metoder</i> bør brukes for å få nødvendig oversikt miljøfaktorer?</p> <p><i>Hvordan</i> bør eventuelle øvrige elevsamtaler som del av undersøkelsene organiseres? Er det nødvendig å tenke gjennom</p>	

<p>* «I nødvendig bredde» innebærer at hver sak er unik, og i den enkelte sak kan det være ulike behov for undersøkelser av faktorer for å få nødvendig oversikt. Eks: <i>Hvilke informanter sitter med relevant informasjon? På hvilke arenaer bør skolen observere sosialt samspill? Hvor lenge bør observasjoner pågå? Må vi undersøke tilbake i tid?</i></p>	<p>rekkefølge? Bør man sikre at involverte elever ikke får snakket sammen mellom samtalenene?</p> <p><i>Finnes det tidligere aktivitetsplaner på involverte elever? Hva har i så fall skjedd, og i hvilken grad kaster denne/disse lys over miljøfaktorer i nåværende sak/hendelser?</i></p> <p><i>Dersom behov for sosiometrisk undersøkelse: Skal det være elevsamtaler, skr. spørreundersøkelser og/eller observasjoner? Hvem og hva bør inngå i undersøkelsene for å få nødvendig oversikt?</i></p> <p><i>Er det nødvendig å undersøke hendelser tilbake i tid, eller forhold utenfor skolen/skoletid?</i></p> <p><i>Har dere sammenstilt og analysert all relevant informasjon i saken? Er opprettholdende og påvirkbare faktorer i skole- og klassemiljø identifisert?</i></p>	
--	--	--

Vedlegg 8: Rutine for arkivering av innmeldte skolemiljøsaker

Formål

Sikre nødvendig dokumentasjon.

Omfang/Virkeområde

Gjelder alle innmeldte skolemiljøsaker i grunnskolen.

Ansvar

Rektor, i samarbeid med merkantil.

Aktivitet/beskrivelse

- Alle meldinger som kommer til skolen v/rektor via «Skolemiljøknappen» skal arkiveres i elevmappa. Dette gjøres ved at *mailen* med varsel fra elev/foresatt/ansatt som rektor får via 1310.no legges inn i elevmappa (P360).
- Utarbeidet tiltaksplan/aktivitetsplan skal legges i elevmappa.
- Dersom rektor registrerer i 1310.no at innmeldt sak etter undersøkelser ikke krever tiltak fra skolens side, legges utfylt skjema om dette fra 1310.no inn elevmappa som dokumentasjon.

Vedlegg 9: Rutiner ved bruk av Spekter

Formål

Avdekke mobbing og kartlegge læringsmiljøet i en skoleklasse og sette inn nødvendige tiltak

Omfang/Virkeområde

I Lindesnes kommune gjennomfører vi SPEKTER digitalt for 3. - 10. trinn.

Før undersøkelsen gjennomføres må elevene bli kjent med hensikten og håndtering av undersøkelsen og at de ikke trenger å svare på spørsmålene.

Tilgang til resultatene: kontaktlærer, sosiallærer, ledelsen

Ansvar

Kontaktlæreren, sosiallærer og ledelsen

Aktivitet/beskrivelse

Kontaktlæreren er ansvarlig for gjennomføringen. Kontaktlærer har ansvar for å gå gjennom resultatene for sin klasse og se på tilstand, utvikling, forhold som fungerer bra, utfordrende områder og områder som krever strakstiltak. Kontaktlærer setter opp 1 – 2 mål for klassen i den neste perioden (sosiale mål, inkluderingsmål osv.).

Videre oppfølging:

- Kontaktlærere analyserer resultatene
- Kontaktlærere drøfter med sosiallærer
- Ved behov for samtale eller andre tiltak informeres ledelsen **før** dere setter i gang
- Husk: Evaluering av tiltak.

SPEKTER resultatene brukes bare som interne arbeidsdokumenter og ses i sammenheng med elevsamtaler og/eller observasjon. Foresatte eller elever kan få innsyn i sitt eget svar, andre navn/relasjoner gis ikke ut.

Blir det avdekket mobbing eller et utrygt skolemiljø for klassen eller enkelte elever, blir det meldt inn og behandlet som en "§9a-sak" og kommunens rutiner blir fulgt videre.

For utvidet informasjon om bruk, behandlingsgrunnlag og personvern, se vedlegg under referanser (lenker)

Referanser

- Spekter:
[h9xozpQFyHJiRIwWnDxvMgEmuvpOZNFvvMThkIy8yJ1iG61m30.pdf](#)
[\(uis.no\)](#)
- Spekter: [Spekter Universitetet i Stavanger \(uis\)](#)